

Hubay-iskola

Bisztriczky Tibor hegedűművész

(1908. július 28. Arad–1983 november 12. Budapest)

Bisztriczky Tibor gimnazista koromban volt a hegedűtanárom. A közelmúltban két CD is megjelent, amin az ő játéka hallható. Egyiket 2015. október 2-án – VIRTUOSO VIOLIN ELOQUENCE felirattal, „Australian Eloquence” címkével – adták ki, amelyen Bisztriczky Tibor és Wolfgang Schneiderhan felvételei szerepelnek. Bisztriczky előadásában Chaminade-Kreisler „Spanyol szerenád”, Debussy „A kis néger”, Dvořák 10. szláv tánc, Hubay „Zephyr”, Kodály-Telmányi „Valse”, Zsolt Nándor „A szitakötő”, Liszt „Elfelejtett keringő”, Rahmanyinov-Hubay „Elégia”, és Csajkovszkij „Szentimentális keringő” című műve hallható, Felix Schröder zongorakíséretével. A CD-ismertetőben ez olvasható: „A most debütáló CD egyik sajátossága, hogy Bisztriczky Tibornak, a magyar hegedűiskola jellegzetes képviselőjének ritkaságszámba menő ráadás-darabjai szerepelnek rajta. Aradon született (ma Románia) 1908 július 28-án. Kevés felvétele közül a legismertebb ez a Deutsche Grammophon által készített és most újra megjelent, tíz inch-méretű lemez, amely csinos összegekért cserél gazdát. Amint Tully Potter CD-ismertetőjében rámutat, kiváló hegedűs volt, de nem volt szerencsés, mivel olyan időszakban élt, amikor igen sok volt a magyar hegedűs.”

A másik CD 2014. május 2-án jelent meg LEGENDARY VIOLINISTS IN GERMANY (Legendás hegedűsök Németországban) címmel, a Meloclassic kiadásában. Öt hegedűs: Gioconda de Vito, Ruggiero Ricci, Lilia d'Albore, Bisztriczky Tibor és Nejiko Suwa játéka hallható rajta. A felvételeket a német Reichs-Rundfunk-Gesellschaft készítette 1938 és 1944 között. Mivel ezeket korábban nem adták ki, ma igen értékes felvételeknek számítanak. A berlini rádió Masurenallén lévő 2-es stúdiójában, 1942. november 27-én Bisztriczky Tiborral Veracini „Largo” című művét, Paganini „Rondo brillante” című darabját, és Sarasate „Jota Navarrá”-ját (Op. 22) vetették fel. Zongorán Erhard Michel működött közre.

Bisztriczky Tibor egyszerre két egyetemet is végzett Budapesten, miközben az 1929/30-as tanévben zeneakadémiai tanulmányait jogi tanulmányai miatt szünetel-

Bisztriczky Tibor és Felix Schröder 1957 novemberében

tette. 1958-ban írt önéletrajzából megtudjuk, hogy a zeneakadémiai oklevél (1931) megszerzése után Budapesten tanított a Fodor Zeneiskolában és a Nemzeti Zenedében. (Egyszer említette, hogy utolsó jogi vizsgáját már nem tette le, és ezért nem kapta meg a jogi végzettséget tanúsító oklevelet.) 1943-ban a Zeneművészeti Főiskola tanárává nevezték ki. A II. Világháború után a kommunista rendszer számára gyanússá vált, ezért néhány hetet az Andrassy út 60-ban kellett töltenie, majd rendőri felügyelet alá került. Nem taníthatott Budapesten, csak vidéken. Ennek az volt az előzménye, hogy a háború vége felé József bátyja megpróbált közbenjárni, hogy ne vigyék be katonának. Szerette volna elintézni, hogy vegyék fel az Operaház zenekarába, mivel ez mentességet jelentett volna. A háború után ezt a rendszerrel való együttműködésüként értelmezték, és a főiskola igazoló bizottsága „németbarátság” miatt állásvesztésre ítélte, mivel sokat szerepelt Németországban, Olaszországban és Szlovákiában (egyik berlini hangversenyén Ferencsik János dirigált, egy másik alkalommal pedig Kerekes János, az Operaház karnagya). Meg sem hallgatták védekezését. Fellebbezett az ítélet ellen, aminek vé-

gül a Népbíróság helyt adott, és visszahelyezték állásába. Fizetését ugyan megkapta, arra viszont nem kapott lehetőséget, hogy tanítson, bár a belügyminisztérium ekkor már rehabilitálta a következő indoklással: „...Végül pedig az a körülmény, hogy Németországban koncerteket adott, nem fogadható el jobboldali beállítottságnak. A nevezett ugyanakkor Szerbiában is adott koncerteket, mint világhírű hegedűművész, aki bizonyára a demokratikus államokba is elment volna, ha a körülmények megengedték volna”... 1946-ban, a B-listázások idején áthelyezték az akkor megalakult Székesfehérvári Zenekonzervatóriumba (amely később zeneiskolaként működött), ahol 1963-ig tanított. Szerződéses muzsikusként 1948 után játszott az Operaház zenekarában is. Megalakulásától 15 évig volt a Székesfehérvári Szimfonikus Zenekar koncertmestere, illetve Budapesten 10 évig a Vasas Művészegyüttes szimfonikus zenekarának hangversenymestere. 1963-tól a győri zeneművészeti szakiskolában és a tanárképző főiskolán tanított, 1969-ben történt nyugalomba vonulásáig, majd a váci zeneiskola szerződéses tanára lett. 1973-tól az akkor alapított gödöllői zeneiskolában, majd Budapesten, a XX. ke-

rületi zeneiskolában tanított. Tanítványai végül már a lakására jártak hozzá, egészen a haláláig. 1957-től újra hangversenyezett külföldön. Hajdu Mihály Szonátáját Berlinben, Farkas Ferenc és Sugár Rezső Szonatináját Kölnben mutatta be. Nevéhez fűződik Szokolay Sándor hegedűversenyének (1957) bemutatója és rádiófelvétele is. A Szabolcsi Bence által felfedezett Vivaldi IL RITIRO hegedűversenyt ő játszotta először Berlinben, Haydn A-dúr hegedűversenyét (Melker-koncert) pedig Budapesten. Fellépett a berlini, kölni, hannoveri, bécsi, pozsonyi és luganói rádióban is. Mint önéletrajzában írja, hosszú évek munkájával felkutatta Liszt hegedűre és zongorára írt műveit, amiért az European Liszt Center dísztagjává választotta. Ezek a művek a következők: Duo (Sonate), Die drei Zigeuner (Paraphrase), Elegie, Zwite Elegie, Epithalamium, Romance Oublie, Grand Duo concertant sur la Romance de M. Lafont. Ezen kívül játszotta még Liszt „La Lu gubre” gondola (Gyászgondola) című művét is. Kodály mondta neki: „Játssza ezeket a műveket mindenütt, ahol csak lehet, mert ezek ismerete nélkül Liszt Ferenc szerzői munkássága nem teljes.” Amint Bisztriczky Tibor írja, Liszt hegedűre és zongorára írt műveinek zenei történeti jelentőségű, első előadására az European Liszt Center rendezésében került sor 1973. augusztus 22-én, Eisenstadtban, az Eszterházy-kastélyban. Ezt követően Sopronban, Vácott, Eisenstadtban, Locarno-ban, Pozsonyban, Szófiában, Berlinben és Weimarban is fellépett a Liszt-műsorral. Halálának 20. évfordulója alkalmával Ujj János emlékezett meg róla, a „Nyugati Jelen” című lap 2003-ik évi november 8-9-i számában. Az írásunkban felhasznált életrajzi adatokért, családi fényképekért ezúton szeretnénk köszönetet mondani ifj. Bisztriczky Tibornak, Hantó Csabának pedig az általa megörzött dokumentumokért.

Bisztriczky Tibor szülei – Csutak Médi, az „Ada-versek” ihletője

Bisztriczky Tibor édesapja, Bisztriczky József gazdag aradi szőlőbirtokos és borkezeskedő volt, aki Csutak Médit vette feleségül. Médi édesapja Csutak Károly aradi temetkezési vállalkozó, édesanyja pedig Simay nagykereskedő Katica nevű leánya volt. Házasságukból két gyermek született, Károly és Médi. Csutak Médi 1883. május 20-án született Aradon. Hivatalos neve Csutak Valéria Mária Anna volt, de családi körben csak Médinek becézték. Az egyik

legszebb leánynak számított Aradon, beszélt franciául és angolul, érdekelte a zene, de főként a művészetek és az irodalom. Udvarlója annyi volt, „mint csillag az égen”. Végül Bisztriczky József, gyoroki szőlőbirtokos jegyezte el. Két fiúk született: József (1904–1972), aki grafikus lett, és Tibor (1908–1983), aki hegedűművész. Amikor a Bisztriczky-család Budapestre költözött, a házaspár különvált. A férj 1917-ben, egy sorshúzáson alapuló amerikai párbajból vesztesként került ki, és főbe lőtte magát. Ezt az Arad és Vidéke című lap 1917. július 25-én adta hírül. Csutak Médi újra férjhez ment Groák Jenő ügyvédhez, és unokái és barátai visszaemlékezései szerint boldog családi életet élt. 1960 nyarán halt meg Budapesten. Ahogy Ady megjósolta neki: „Maga nem csak alkalmas, érdemes, de predestinált is a boldogságra.” Ennek az volt az előzménye, hogy 1912 tavaszán Ady Endre és Csutak Médi között platói szerelem alakult ki. Az Ada-nevet Ady találta ki, egybe olvasva a Csutak-nevet a sajátjával. A kettőjük kapcsolatára vonatkozó adatokat Hegedüs Nándor (Nagyvárad 1884 – Budapest 1969) erdélyi közíró és irodalomtörténész „Ady és Ada” című munkájából, illetve Varga Katalin és Hegyi Katalin „Ady szerelme Ada” (2002) című könyvéből vettük.

Csutak Médi egy családi haláleset követően depresszióba esett, és 1912 márciusában került be a Városmajor Szanatóriumba, ahol Ady Endrét február óta gyógykezelték. Mittyay László tanár így írt erről a Pesti Napló 1933. évi karácsonyi számában: „A *finom megjelenésű, vörhenyesszőke hajú, kékszemű, fogékonylelkű művelt fiatal nő hamar felkeltette Ady érdeklődését. A megismerkedést a sanatórium kiváló főorvosa közvetítette azzal a nem titkolt céllal, hogy az asszonyból sugárzó érzelmes, finom, szelíd varázs játékos hatással lesz a költőre, aki a mámor szellemével, az ő Kaján kísértéseivel szemben olykor még mindig elgyengült. Hátha egy gyöngéd női kéz vissza tudja tartani a kísértés óráiban. Ezt a kísértést talán a belső harcok, vívódások is fokozták, egy hosszú, szép és nagy szerelem szakadékanak kínjai. Ady egy hónapig hallgat, verse nem jelenik meg, belül kellett rendbe jönnie, döntésre érlelni egy nehéz elhatározást. A fiatalasszonnyal töltött csendes, derűs órák, hosszú beszélgetések, egy fehér idill gyengédségének új szépségei kétségkívül új impulzust adtak Adynak... Ady költészetében el kellett jönnie a fehér szerelem poézisének. A vágy lírája ez, amelynek minden szépsége elmúlnék a beteljesüléssel.”*

Bisztriczky József és Csutak Médi 1903 körül

Ady heves ostromára Médi nyitottan, de bizonyos visszafogottsággal reagált. Akik ismerték, később is vonzó, kulturált társalgónak találták, aki egyben zárkózott és megfejthetetlen volt. Csutak Médi március végén hazautazott. A sanatóriumban folytatott hosszú beszélgetések nagy hatással lehettek rá, mert Aradra visszaérkezve, április 1-én ezt írta Adynak: „Várom ígéretét, Ada”. Ez a találkozás döntő lökést adott Adynak, hogy szakítson Lédával. Ekkor született meg híres verse, az „Elbocsátó szép üzenet”. A költő, aki nehezen jutott el az elszántságtól a cselekvésig, Médi varázslatos személyének hatása alatt írta ezt a döbbenetes erejű, tragikusan szép költeményt. Az Ada-szerelme több vers megírására ihlette Adyt, amelyek az 1913-ban megjelent, „A magunk szerelme” kötet „Imádság a csalásért” című ciklusában található: „Kérdés kék szemekhez”, „Hűség aranyos kora”, „Találkozás egy Senkivel”, „Az ismeretlen Ada”. Az „Adának” című vers az „Ady szerelme Ada” című kiadványban olvasható, verseskötetben korábban nem jelent meg. A sanatóriumi ismeretség 1912 márciusától szeptemberéig tartott. Ada 1912. április 18-án ezt írta Adynak: „Kedves Ady, hivatalos levelem már a kezében van. Másik válaszom nem késik sokáig. De addig legyen nyugodt.” 1912. április 21-én így írt: „Kedves Ady, hallgatásom egyedüli oka betegségem. Harmadik napja már, hogy állandóan 40 fokos lázban vergődök kínos fájdalommal. Mandulagyulladásom volt. Tegnap beszérumoztak, attól várjuk a javulást. Ha akar, írjon (adott címre). Mint a tolvaj, olyan rettegés között írom e sorokat,

Csutak Médi (1906)

*félve, mikor toppan be valaki. Fényképet, könyvet hivatalos címre. Írjon sokat, nagyon sokat, Ada”. Az említett, „hivatalos” levélben többek között ez áll: „...Kár, hogy ott akarja hagyni a Szanit. Jó lesz efelett még nyugodtan gondolkozni. És ha utazni akar, úgy tervezze útját, hogy Aradot is érintse. Jövetelének nagyon örvendének... Többször gondoltam magára, mert tudtam, hogy verseit írja. Ma olvastam őket. Nem érezni, hogy kínnal íródtak. Emlékszik, milyen rövid idő alatt írta meg ott előtűnk azt a szép négy versét, mert nem tett egyebet, csak nem látott, hogy lásson, mert nyugalom volt magában és maga körül. Férjem-uram hasonló érzésekkel viszonzozza üdvözlőit. Fiaimnak küldött simogatásait is köszönöm. S én még mindig nem vagyok egészséges. Lehet, hogy május közepe táján fel kell jönnöm Pestre. De addig még találkozunk? Mindnyájukat üdvözlöm, kollégája Bisztriczkyne
Arad 1912 IV/17.”*

Ada júniusban tért vissza a szanatóriumba, és akkor megint sokat voltak együtt. Ady 1912 augusztusában látogatta meg Bisztriczkyéket Aradon. „Az ismeretlen Ada” című versben ezt írja:

*„Ki vagy, mi vagy, holnap elválik,
De a halálig Te meg maradsz,
Megmaradsz egészen a halálig.”*

Aradra visszaérkezve Médi azonban jobban átgondolta a dolgokat, és megelégette a bújócskát. Mivel hitvesi hűségét valójában soha nem szegte meg, végül elutasította Adyt. Utána Ady így kesergett: „...hadd írjam meg legkegyetlenebb kétélyeimet: nem vagyok Magának semmi... Nem birtam meggyőzni, micsoda egyetlen és minden Maga

nekem, avagy nem tudtam Magában legyőzni valakit – vagy valami visszahúzódó kedvet... Átkozom, mint tettem egy párszor már a Maga ittlétekor, az időt, mely nem volt elég arra, hogy Magát közelebb hozza hozzám, lelkét lelkemhez hangolja... És én végtelenül szeretem, jobban, mint egy asszonyt szabad volna... Van e jogom nekem Magától azokat az érzéseket követelni, melyeket felébreszteni nem tudtam? ...Milyen jó volt: a legcsúnyább, bosszúalóbb, legkicsinyesebb asszonyi hajsza és egyéb létbajok közepette itt van mellettem... Képzelve el, hogy az utolsó napokban idegrohamok között feküdtem. Most vagyok csak megint talpon, megint erősen bizóan. És most már tudom, hogy nem lehet katasztrófa, míg a Maga szeméit magamon tudom érezni.”

Bisztriczkyék az I. Világháború kezdetének időszakában költöztek fel Budapestre. Tibornak 1914 őszén elemi iskolába kellett mennie, és ekkor kezdődött a hegedűtanulás is.

Bisztriczky Tibor

Bisztriczky Tibor 6 éves korában kezdett hegedülni, és a Budapesti Önkéntes Mentő-Egyesület „Álomország” címmel megrendezett, jótékony célú hangversenyén lépett fel először, 1916. április 10-én. Ezt 1918 tavaszán további három, jótékony célú fellépés követte. Középiskolai tanulmányait Budapesten végezte, a Piarista Gimnáziumban. 1927-1929 között, majd az 1930-1931-es tanévben Hubay Jenő növendéke volt a Zeneakadémián. Jótékony célú fellépéseinek általa összeállított listáján 46 hangverseny szerepel. Többi hangversenye közül itt csak néhányat említünk. 1940-ben Baján, a Ciszterci rendi katolikus gimnázium rendezvényén Bach: Arioso, Pugnani-Kreisler: Preludium és Allegro, Sarasate: Andalúziai románc, Paganini: XIII. Caprice, Zsolt Nándor: Valse caprice című műveit adta elő, Dankó Aladár zongoraművész kíséretével. A Nyírvidék Szabolcsi Hírlap 1943. november 8-i száma Bisztriczky Tibor hegedűművész és Dankó Aladár zongoraművész Nyiregyházi Kaszinóban adott hangversenyéről számol be. Műsor: Tartini d-moll koncert, Hubay: Paghiera, Zsolt Nándor: Satyr und Dryader, Hubay: Zephyr, Paganini: Mózés-fantázia, Wieniawski: Scherzo Tarantella, Paganini: XIII. Caprice. A koncert végén Kreisler-kompozíciók hangzottak el. Egy fennmaradt műsorlap szerint Bisztriczky Tibor és Petri Endre zongoraművész 1966. április 28-án este Budapesten, az Or-

A 6 éves Bisztriczky Tibor

szágos Filharmónia kamaratermében (Semmelweis u. 1.) adott szonátaestet. A hangversenyen Händel A-dúr szonátája, Mozart C-dúr szonátája (K. 296), Liszt: Duó-szonátája (bemutató) és C. Frank A-dúr szonátája hangzott el. Később zongorakísérője Sebestyén Albert zongoraművész lett. Ő kísérte a Fészek Klubban Takács Jenő (1902–2005) szerzői estjén is, 1974. június 12-én.

ZATHURECZKY EDE LEVELE JAN KUBELIK HEGEDŰMŰVÉSZHEZ, 1932 JÚNIUSÁBAN (német nyelven)

Mélyen tisztelt Mester! Engedje meg, hogy egy kéréssel keressem meg Önt, amely a kiváló hegedűssel, Bisztriczkyvel kapcsolatos, akit a bécsi hegedűverseny alkalmával szeretnék az Ön jóindulatába ajánlani. A mondás szerint a jó bort nem kell dicsérni, ezért arra kérem Önt, tisztelt Mester, hogy maga is kóstolja meg, és ha az illető ott is olyan jó diszpozícióban lesz, mint nálam az utolsó hegedűórán, akkor nagyon remélem, rászolgál az Ön szíves jóindulatára. A legszívélyesebb üdvözléssel maradok odaadó híve

Zathureczky Ede

JAN KUBELIK VÁLASZLEVELE:

Wien, 1932. VI. 20.

Tisztelt Zathureczky úr! Hallottam Bisztriczky urat a bécsi hegedűversenyen. Nagyon szép teljesítményt nyújtott, és igen sajnálatos, hogy a zsűri csupán egy „megjegyzésre” mël-

tatta. Véleményem szerint legalábbis rá-
szolgált volna egy oklevélre, a medállal. Igen
szívélyes üdvözlettel, odaadó híve

Jan Kubelik

Az 1932-es nemzetközi bécsi hegedűver-
seny nyertese az orosz emigránsok gyerme-
keként Buenos Airesben született Ricardo
Odnoposoff lett, aki 1928–1931 között
Flesch Károlynál tanult. De hogy Jan Ku-
belik nem túlzott a levelében, ezt az 1930-
as évek németországi hangversenykritikái
is alátámasztják:

DRESDENER NEUESTE NACHRICHTEN:

...von Bisztriczkynek érzéki hangja van,
amely ritkaság itt Németországban, és me-
sés a technikája.”

BERLINER BÖRSENZEITUNG:

...Játékának fő jellemvonása a belső érzel-
mi tartalom feltárása, amely szinte minden
meggondolkoztató hegedűsnek a sajátja.
Hangképzése nemes, az eredeti alkotás
gyümölcssei jutnak kifejezésre játékában,
újrateremtő művészetét ennek a szolgálata-
ba állítja.” (Otto Steinhagen)

BERLIN, ALLGEMEINE MUSIKZEITUNG:

...Nemes, meleg, tiszta hang, kidolgozott,
biztos technika egyesül ebben a hegedűs-
ben népének minden zenei tehetségével és
eredetiségével” (Dr. Ursula Lehmann)

SALZBURGER VOLKSBLATT:

„A zengő, szinte bariton-hangzású hegedű-
hang ritkán hallható teltséggel, dúsan
pezseg. Szívhez szólóan. Ennek a tetőtől
talpig muzsikós alkatú hegedűsnek a hang-
zásvilágát lírai fények ragyogják be. Ritka,
énekli hangú hegedűs tehetség, aki virtuóz
művészetével nemes dallamíveket, finom
arabeszeket visz bele játékába. De a nyak-
törő akrobatika soha nem uralkodik el a
zenei motívumon, és még egy Paganini-
műben is álmodozó romantikusként
szólal meg. Portamentója elragadóan lágy,
játékát rendkívüli kecsességgel párosuló
mesterségbeli tudás jellemzi.” (Otto Kunz)

Bisztriczky Tibor előadása tanáráról, Hubay Jenőről

Kedves hallgatóim! Kérem, ne várjanak tőlem
egy retorikailag tökéletesen felépített előadást,
mert nem vagyok a szavak mestere. Nagy
örömmel teszek azonban eleget a megtisztelő
felkérésnek, hogy volt tanáromról, a hegedű
mai napig is utólréhetetlen nagy pedagógus
művészeről itt Önök előtt beszéljek –, illetve
beszéljünk, olyan közvetlen természetessé-
ggel, fesztelen baráti légkörben, mint amilyen
természetes és közvetlen Hubay egész pedagó-
giai működése volt.

Hogy milyen nehéz feladatra vállalkoztam,
ennek bizonyosságául szó szerint idézem egy vi-
lághírű nagy magyar hegedűművész, Szigeti
írását: „Hubay Jenő tanítási módszeréről be-
számolni megtisztelő és egyben rendkívüli
nehéz feladat. Megtisztelő, mert volt Meste-
remről megemlékezni számomra nagy öröm,
és nehéz, mert szavakba kellene foglalnom azt
a rengeteg apró mozzanatot, melyeknek ösz-
szessége alkotta azt a rendkívüli „valamit”,
amit ma világszerte Hubay iskolának nevez-
nek.”

E néhány bevezető szó után tekintsük át rövi-
den Hubay életútját. Hubay Jenő, aki évtize-
deken keresztül a világ egyik legnagyobb he-
gedűpedagógusa volt, 1858-ban született.
Első tanára atyja, Huber Károly volt (a Hu-
bay felvett név), majd Berlinben, a Hoch-
schulén Joachim vezetése alatt folytatta tanul-
mányait. Az itt töltött évek élete végéig mély
nyomot hagytak a művészen és pedagógus-
ban egyaránt. Megismerkedett Liszt Ferenc-
cel, akivel sokat koncertezett együtt. 24 éves
korában a brüsszeli Conservatoire hegedű
tanszakának vezető tanára lett, Vieuxtemps
utódként. Atyja halála után hazajött Ma-
gyarországra, és tanítása eredményeképpen a
világ minden hangversenydobogóján megje-
lentek a Hubay növendékek. Csak néhányat
említek közülük: Szigeti József, Vecsey Fe-
renc, Linz Márta, Pártos István, Rubinstein
Erna, Székely Zoltán, Koncz János, Zathu-
reczky Ede, Gertler Endre és a többiek. Nem
érdektelen megemlítenem, hogy a nagy hír-
névre szert tett vonósnegyesek: mint a Léner-,
Róth- és Végh-kvartettek hegedűsei is Hubay
növendékek voltak. 1913-tól vezette a Zene-
művészeti Főiskola hegedű-művészképzőjét,
1937-ben bekövetkezett haláláig. Halála pil-
lanatában is a magyar muzsika szellemét
szolgált, mert a halál akkor ragadta el tő-
lünk, amikor egy zenei ünnepség rendezői-
bizottságának ülésén a magyar zeneművészet
világviszonylatban is fontos voltáról tartott
előadást.

Most pedig megpróbálom személyes élménye-
imre támaszkodva felidézni Hubay Jenőt, a
pedagógust. A nemrég (1965-ben) megjelent
magyar Zenei Lexikon ezeket írja Hubayról:
„A Hubay iskola fogalommal vált a zenei vi-
lághírű, ismert mesteriskolával, Aueréval és
Ševčíkével, hanem általános zenei kultúra s
nobilitás szempontjából felül is múlta azo-
kat.”

Mi is volt tulajdonképpen az a híres Hubay
módszer? Nem is volt az módszer, mert Hubay
tanítása nem volt közönséges hegedűoktatás, a
szónak mindennapi értelmében. Ő minden-
kor és mindenekelőtt muzsikát tanított. Nem

Csutak Médi, Bisztriczky anyja 1911

egy tervszerűen kidolgozott módszer alapján,
hanem individuálisan. A zene legmélyebb,
legrejtettebb titkaiba akarta növendékeit be-
vezetni, anélkül azonban, hogy tanítványai
egyéniességét bármiképpen befolyásolta volna.
Nem volt dogmatikus, nem ragaszkodott ah-
hoz, hogy bizonyos darabokat mindig bizo-
nyos dinamikával, tempóban és frazirozással
játsszanak. Nem aprólékoskodott, és nem
akarta tanítványait a saját egyéniességének
képére faragni. Ellenkezőleg! Ő örült a leg-
jobbban, ha egyénit, újat fedezett fel valame-
lyik növendéke előadásában. Mert az lehetsé-
ges, hogy növendékei egészen különbözően
játsszotak, de rajtuk volt a Hubay-iskola bé-
lyege. Ő az elindítója annak, amit a mai ze-
nepedagógia célul tűz ki: **az egyéniség ki-
alakítása.**

A Hubay-iskola erényei különösen szembe-
tűnőek éppen a monumentális művek előadá-
sánál. A Mesternél töltött tanulóiévek első hó-
napjaiban minden növendék átesett a
Kreutzer- és Rode-etűdök átdolgozásán. Órán-
ként 5-6 gyakorlatot kellett vinni, természe-
tesen kotta nélkül, pódiumszerű, tökéletes ki-
dolgozásban. Az itt szerzett széles détaché, a
takarékos, nemes vibrató, a figurációk plasztikája,
a teljesen biztos és könnyed vonóvezet-
és, ugyanakkor a telt, férfias tónus, mint ne-
mes építőanyag, mind a Hubay-növendékek
rendelkezésére állott. Fáradhatatlanul muta-
tott gyönyörű Guarneriuszán, nagyszerűen!
(Hubay később már Stradivarin játszott.)
Nem szerette a komplikált magyarázatokat.

Bisztriczky Tibor Herz Ottóval az 1930-as években

Mindent a legegyszerűbben, nagyon érthetően mondott, vagy mutatott meg. Kedvenc mondása volt: elég nehéz a hegedülés amúgy is, ne komplikáljuk még jobban teóriákkal. Nagyon jól emlékszem, mikor azt mondta: jöhetnek a hegedű-tudósok nagy könyvekkel, sok teóriával, hogy hogyan kell hegedülni, jegyezzék meg kérem: három helyről hegedülnünk (és mutatta is): az eszünkkel, az ujjunkkal és a szívünkkel. Játsszunk a hegedűn, ne pedig dolgozzunk, mert a könnyedség már a magyar szóban is benne van: „hegedűjáték”. A kisgyermeket is úgy tanítsuk, hogy ő a játékot és ne a kényszert érezze az oktatásunkban. Mintha csak Petőfi sorait akarta volna zenébe önteni, aki ars poétikáját így fogalmazta meg: az egyszerűség az első és mindenek fölötti szabály, s akiben egyszerűség nincs, abban semmi sincs. Az ő tanításában kitűnően forrott össze Joachim klasszikus stílusa a hegedűn való éneklés nagy tradíciójával, melyet a francia-belga iskola, élén Viouxtemps-al képviselt. Könnyű és teljesen kifinomult vonóvezetést követelt meg. A 37-es (f-moll) Kreutzernél például néha meglökte a növendék jobb kezét, és akkor a vonónak röppölnie kellett! Ugyanakkor az 5-ös (C-dúr) Kreutzert teljes lendülettel, nagyon erős marteléval, egész vonóval játszotta. Mindent meg kellett tudni csinálni, amit Ő a muzsikálás érdekében kért. Nem szerette az öncélú technikai bravúrokat; hogy ez mennyire meglátszott és érződött tanítványai játékán, mi sem bizo-

nyítja jobban, mint egy kritika, melyet egyik növendéke kapott külföldi hangversenyei során. A kritikus, miután méltatta a hegedűst az előadott Paganini-számokkal kapcsolatban, szó szerint a következőket írta: „Ennek a művésznek előadásában még Paganini szerzeményei is egy álmodozó romantikus műveiként hatottak, és nem is vettük észre a szédítő bravúrt, amivel e darabokat előadták, annyira hatott ránk ez a nagyon ritkán hallott, gyönyörű hegedűhang.” (Szerényen elhallgatta, hogy ezt éppen ő róla írta egy salzburgi kritikus, Otto Kunz.) Akik hallgatóiim közül ott voltak Bronyin professzor tanfolyamán, talán azt is megfigyelték, hogy Bronyin beszélt a régiek közül Auerről, Sevčikről, csak éppen Hubayról nem szólt egy szót sem. Mikor én ennek okát kérdeztem, Bronyin azt válaszolta, hogy Hubay működését sajnos nem ismeri, csak Szigetitől hallotta, hogy nagyszerű művész és kitűnő pedagógus volt. Kár, hogy nem írt könyvet, mondta, amibe lefektette volna módszerét. Vajon miért nem írt Hubay módszertani könyvet? Előadásomból a válasz már mindenki számára világos: **mert nem volt Hubay módszer.** Bronyin elkérte, áttanulmányozta és hazavitte a Hubay-gyakorlatokat. Csöppet sem csodálkoznék, ha a jövő tanévben a szovjet főiskolákon kötelező tananyag lenne, mert annyira el volt ragadtatva azoktól. Akik ott voltak előadásán, valószínűleg találtak hasonlóságot az általam elmondottak, és az ő előadása között

– és ez így is van –, mert én megmondtam Bronyinnak, hogy amit ő mondott, nekem az nem újdonság, mert mi ezt már mind hallottuk Hubaytól, 30 évvel ezelőtt. Hogy csak néhányat említek: a könnyed jobb és bal kar, a növendék lazítása rázással. Hubay ezt még a művészképzőben megtette. A bal kéz hüvelykujjának elvétele, ha a kéz szorít, stb. (Nekem megemlítette, hogy Volodar Petrovics Bronyin professzor előadása után szót kért, majd hozzászólását így fejezte be: „Miért nem ebben majmoljuk a szovjeteket?” És ez még az 1960-as évek közepe táján történt...) Most még néhány szót szólok Hubay szerzeményeiről. Gyakorlatait mindnyájan jól ismerjük, éppen úgy, mint a Zephyrt. Amíg koncertező hegedűsök lesznek, ez a mű pódium-szám marad. Különben a Szovjetunióban is tanítják, maga Bronyin is játszotta. Csárdajeleneteit valószínűleg Liszt Ferenc rapszódiainak hatására írta. Kitűnő hegedűdarabok. Kihhasználja bennük a hegedű összes éneklő és technikai lehetőségeit. Nálunk már nem szerepelnek a műsoron, a többi, kisebb lélegzetű hegedűdarabjaival együtt, bár tudomásom van róla, hogy néhány külföldi főiskolának a tananyagában előkelő helyet foglalnak el. Kitűnő átíratok is voltak.

Úgy gondolom, hogy Hubayról, Mesteremről szóló kis eszme-futtatásomat úgy fejezhetem be legméltóbban, ha megkérem Önöket, hallgassák meg a Zephyrt és néhány Hubay-átíratot, egy volt Hubay növendék előadásában – az én előadásomban.

Bisztriczky-felvételek a Magyar Rádió archívumában:

1. Sulyok Imre: Boróka bölcsődala – Bisztriczky Tibort Kerecsényi Kneifel László (1917–2011) kíséri zongorán. Kerecsényi híres székesfehérvári muzsikuscsalád leszármazottja volt, aki Forrai Miklós mellett karnagyként és korrepetitorként működött a Budapesti Kórusnál.
2. Szabó Béla: Dalocska (1958. 07. 17) – Bisztriczky Tibor és Kerecsényi László
3. Szabó Béla: Két népdal (1958. 07. 17) – Bisztriczky Tibor és Kerecsényi László
4. Sugár Rezső: Allegro – Bisztriczky Tibor és Kerecsényi László
5. Gárdonyi Zoltán: Körtánc – Bisztriczky Tibor és Kerecsényi László
6. Saint-Saëns: Állatok farsangja – A hatytyú (Nr. 13.) – (A további felvételeken Bisztriczky Tibort Felix Schröder kíséri zongorán.)
7. Massenet: Thais – Meditáció (Marsick feldolgozásában)

8. Richard Strauss: Alkonyi álm – dal Otto Julius Bierbaum versére, Hubay feldolgozásában (Traum durch die Dämmerung) Op. 29. Nr. 1.
9. Fibich (Kubelik feldolgozása): Poéme (Op 39)
10. Dvořák (Wilhelmj feldolgozása): Humoreszk (G-dúr) Op. 101, Nr.7.
11. Sarasate: Andalúziai románc (Romanza Andaluza), Danza Española Nr. 3. (Op. 22, Nr.1.)
12. Vecsey Ferenc: Valse triste
13. Kodály Zoltán: Magyar epigrammák Nr. 2. Nyár elé, Nr.3. Altató, Nr. 5. Tiszta hajnal
14. Zsolt Nándor: Őszi levelek
15. Zsolt Nándor: Satyr und Dryader
16. Hubay Jenő: 5. Csárdajelenet – „Hul-lámzó Balaton tetején”
17. Csajkovszkij: Szentimentális keringő (f-moll) Op. 51, Nr. 6.
18. Hubay Jenő: Zephyr (Op. 30, Nr. 5.)
19. Kodály Zoltán (Telmányi Emil feldolgozása): Valsette
20. Zsolt Nándor: A szitakötő
21. Dvořák: 10. szláv tánc (Allegretto grazioso, Op. 72. Nr. 2.)
22. Cécile Chaminade (Fritz Kreisler feldolgozása): Sérénade espagnole (Op. 24)
23. Rahmanyinov (Hubay feldolgozása): Elégia
24. Debussy (Pascal feldolgozása): A kis néger

A korábbi években megjelent hanglemezei:

Az Electrola Grammophon Gesellschaft (Köln) által készített IMPERIAL-lemez borítóján lévő, Bisztriczky Tiborról és Felix Schröderről 1957 novemberében készült fénykép alapján tudtuk beazonosítani, hogy a következő darabokat 1957-ben vetették fel:

„Kleine Stücke Grosser Meister (1. oldal): Saint-Saëns: Állatok farsangja – A hattyú (Nr. 13.), Massenet: Thais – Meditáció (Marsick feldolgozásában), Richard Strauss: Alkonyi álm – (Traum durch die Dämmerung) dal Otto Julius Bierbaum versére, Hubay feldolgozásában, Op. 29. Nr. 1., Fibich (Kubelik feldolgozása): „Poéme”, Dvořák (Wilhelmj feldolgozása): Humoreszk (G-dúr) Op. 101, Nr.7., Sarasate: Andalúziai románc.

„Kleine Stücke Grosser Meister (2. oldal): Vecsey: „Valse triste”, Kodály: Magyar epigrammák Nr. 2. Nyár elé, Nr. 3. Altató, Nr. 5. Tiszta hajnal, Zsolt Nándor „Herbstblätter” (Őszi levelek), Zsolt Nándor: Satyr

Bisztriczky Tibor és Hantó Erika Eisenstadtban (1980. május 8.)

und Dryader , Hubay: Csárdásszene „Hul-lámzó Balaton tetején”. (Tibor von Bisztriczky Violine – Felix Schröder Klavier).

A Deutsche Grammophon Gesellschaft „Virtuose Stücke für Violine und Klavier” címmel, 1959-ben megjelent lemeze:

„A” oldal: Csajkovszkij: Szentimentális keringő, Hubay: Zephyr, Kodály-Telmányi: Valsett, Zsolt Nándor: A szitakötő, Dvořák-Kreisler: 10. szláv tánc.

„B” oldal: Chaminade-Kreisler: Spanyol szerenád, Rahmanyinov-Hubay: Elégia, Debussy: Le Petit nègre, Liszt: Elfelejtett keringő (Tibor von Bisztriczky Violine – Felix Schröder Klavier).

Egy 1942-ben kiadott POLYDOR-lemezen Bisztriczky Tibor Hubay „Zephyr”-jét játsza, Hellmut Hideghéty zongorakíséré-tével. Ez a darab a YouTube-on is hallható. Az 1970-es években kedves tanítványával, Hantó Erikával „Tiberika” néven duót alakított. Úgy látszik, ők is Ady példáját követték, neveik egymásba olvasztásával. Több alkalommal léptek fel Ausztriában Takács Jenő zeneszerzővel. 1978-ban Pozsonyban (rádió- és TV-felvétel), Eisenstadtban (rádiófelvétel), majd Düsseldorfban szerepeltek. Bisztriczky Tibor és Hantó Erika tagja volt a Liszt Ferenc Társaságnak, és gyakran tűzték műsorukra Liszt hegedű-re és zongorára írt műveit. 1980. március 26-án, a Benczúr-kertben adott Liszt-hangversenyük műsora a következő volt: 1. Die drei Zigeuner (Paraphrase) 2. Elegie 3.

Zweite Elegie 4. Epithalamium 5. „La Lu-gubre” gondola (Gyászgondola) 6. Grand Duo concertant sur la Romance de M. Lafont. Liszt-műsorukkal később más városokban is felléptek. 1980. május 8-án Liszt Ferenc-Takács Jenő: Originale für Violine und Klavier című művét adták elő Eisenstadtban. Egy Doblinger-hanglemezen Bisztriczky Tibor – „Paprika Jancsi” címmel – Takács Jenő négy darabját (Four Concert Pieces for Violin and Piano) adja elő, a saját átdolgozásában.

Bisztriczky Tibor Budapesten, az Üllői út 119-ben lakott. Már nyugalomba vonult, de ebéd után még mindig villamosra szállt hegedűjével és kis tascó kutyájával, Zénóval. A Keleti pályaudvar felé ment, a Marek József utcába, ahol tanítványával, Hantó Erikával este 10-ig készültek a fellépésekre. Erika öccse, Csaba is itt lakott, és elmondta, hogy miközben Tibor bácsi szokása szerint igen intenzíven tanított, a kutya a padlóra tett hegedűtokban aludt. Ha abba maradt a hegedülés, rögtön felébredt, és ugatni kezdett...

Bisztriczky Tibor 75 éves korában, 1983. november 12-én ment el. De felvételei megőrzik emlékét. Különösen kedvelte mesterének, Hubay Jenőnek „Zephyr” című darabját. Gimnazista koromban hallottam tőle először, és még ma is szívesen meghallgatom a YouTube-on, nagyszerű előadásában.

Rakos Miklós